

H. Bock: Kreuterbuch, 1560, Von Korn blümen.

Geschreven en vertaald door Nico Koomen.

Von Korn blümen. CXCIIL.

Dise Kornblümen haben eschenfarb kraut, das seind schmale spitziße bletlin. Etliche der selben bletlin haben zwei spitzer órlin, wie die Edel Salbei, gewinnen vil zweiglin unnd neben ástlin, als ein draushelichts beumlin, die thün sich im anfang des Brachmonats herfür, mit jre blümen ein theil weiß, die andern braun, die dritten schön himmelblo, etlich auch halb blo unnd weiß durch einander, die blümen wachsen auß kleinen, runden, rauhen, schüppechten kópflin, die werden nach der blüet vol weisses harichts samens gefunden, (Forma, Cyanus. Tempus.) ist ein halbe art der Scabiosen kreütter, dise blümen zielen die Junckfrawen in den gärten, auß genommen die bloen findt man in allen fruchten wachsen.

Von den Namen.

Etliche wöllen die korn blümen auch Flammam violam, Rosam grecam und Matronalem deütten, welche namen wir dtoben der

Van korenbloemen. 193.

Deze korenbloemen hebben askleurig kruid, dat zijn smalle spitse blaadjes. Ettelijke van dezelfde blaadjes hebben twee spitse oortjes zoals de edele salie, gewinnen veel twijgjes en zijtakjes zoals een bossig boompje, die doen zich in aanvang juni voort met hun bloemen een deel wit, de andere bruin, de derde schoon hemelblauw, ettelijke ook half blauw en wit door elkaar, de bloemen groeien uit kleine, ronde, ruwe, schubachtige kopjes, die worden na der bloei vol witte harige zaden gevonden, is een halve aard de Scabiosa kruid, deze bloemen telen de jonkvrouwen in de tuinen, uitgezonderd de blauwe, die vindt men in alle vruchten groeien.

Van de namen.

(**Centaurea cyanus, Centaurea montana**)

Ettelijke willen de koren bloemen ook Flammam violam, Rosam grecam en Matronalem aanduiden welke namen we boven

Dreifaltigkeit haben geschenckt. Hermolaus Barbarus nent dise Violam Cyanus und heipt in seinen vatterland Alysus. (Cyanus. Alisus.) Dise Kornblumen halten wir Lychnis τεφανωματιχή, od Cotonaria, welche blumen Diosc.lib.ijj.cap.cv.Athanaron, Immortalem, Acylonium, Ballaryon, Gruis pedem, Cotymbion, Taurium, Sceptrum, Maloion, Apocathemenes sangui (Lychnis coronaria) [464] nem, Semeon, Genicularem und Ballariam nennet, under allen erzelten namen schickt sich pes gruis wol zû dem kraut, dann der Kornblumen bletter seind in der ersten ehe sie stengel stoßt, den vogels füßen mit den spitzen nit ungleich. Sonderlich das wild geschlecht dz auch recht Hieracopodium Habisch kloen heissen mag, in etlichen orten heipt sie Baptisecula. Das ander capitel Lychnis Agria od Agrestis mag wol die gemein blo kornblum sein, die in aller frucht funden würt, würt Tragonaton, Atocium, Hieracopodium, pes accipitrinus, Habichs füß, Lampas, Apocathemenes Taurus, σεμύσα, Intybum Agreste unnd Seris geheissen, dise letste namen hat er auch der bletter halben. (Lychnis agria. Accipitrinus pes.) Des Hermolai Lychnis sol zû Venedig am Meer gestanden wachsen, ist mir nit zûsehen worden.

Von der Krafft und Würckung.

Zam und wild Kornblumen seind den jungen kindern gewachsen, dann darmit haben sie kurtzweil, unnd mögen auch zû der artzney auffgehaben werden, sollen küler natur sein.

Innerlich.

Dise blumen und jr samen in wein gesotten ist gût gedruncken für spinnen und scorpion giff, mag villeicht anderm giff auch widerstandt thun. (Spinnen und scorpion giff.)

Der samen gebraucht, zûvor gestossen, jedes mal ein halb quinten eingedruncken, fûrt auß magen gallen. (Gallen.)

Eüsserlich.

Das wasser von Kornblumen gebrant, sol gût sein zû den roten augen, darein gethon, und mit düchlin darüber geschlagen, kült auch (also genützt) andere hitzige schâden. (Rote augen külen.)

de drievuldigheid hebben geschonken. Hermolaus Barbarus noemt deze Violam Cyanus en heet in zijn vaderland Alysus. Deze korenbloemen houden we voor Lychnis τεφανωματιχή of Coronaria welke bloemen Dioscorides libro 3 kapittel 105 Athanaron, Immortalem, Acylonium, Ballaryon, Gruis pedem, Corymbion, Taurium, Sceptrum, Maloion, Apocathemenes sanguinem, [464] Semeon, Genicularem en Ballariam noemt, onder alle vertelde namen schikt zich pes gruis goed tot dat kruid, dan de korenbloemen bladeren zijn in het begin eer het de stengel stoot de vogelvoeten met de spitsen niet ongelijk. Vooral dat wilde geslacht dat ook recht Hieracopodium, havik klauwen, heten mag, in ettelijke oorden heet het Baptisecula. Dat andere kapittel Lychnis Agria of Agrestis mag wel de gewone blauwe korenbloem zijn die in alle vruchten gevonden wordt en wordt Tragonaton, Atocium, Hieracopodium, pes accipitrinus, havik voet, Lampas, Apocathemenes Taurus, σεμύσα, Intybum Agreste en Seris geheten, deze laatste namen heeft het ook vanwege de bladeren. De Hermolaus Lychnis zal te Venetië aan zeeranden groeien, is me niet te zien geworden.

Van de kracht en werking.

Tamme en wilde korenbloemen zijn de jonge kinderen gegroeid, dan daarmee hebben ze tijdverdrijf en mogen ook tot de artsenij opgeheven worden, zouden koele natuur zijn.

Innerlijk.

Deze bloemen en hun zaden in wijn gekookt is goed gedronken voor spinnen en schorpioen gif, mag mogelijk ander gif ook weerstand doen. De zaden gebruikt, tevoren gestoten, elke keer een half quinten ingedronken voert uit maaggal.

Uiterlijk.

Dat water van korenbloemen gebrand zal goed zijn tot de rode ogen, daarin gedaan en met doekjes daarover geslagen, koelt ook (alzo genuttigd) andere hete schaden.

Dodonaeus;

Van Korenbloemenkap. xi.

Vorm.

Cyanus of korenbloemen.

Cyanus maior of grote korenbloemen

(Centaurea cyanus, Centaurea montana)

De korenbloemen hebben kantige stelen waaraan smalle, scherpe, askleurige bladeren groeien die om de kanten wat geschaard zijn en scherpe hoeken als tanden hebben. Op de toppen van de stelen groeien kleine ronde bolletjes met schillen waaruit mooie bloempjes komen die van vijf of zes gesneden bladertjes samengesteld zijn, van kleur zijn ze meestal blauw vooral de wilde en soms ook die in de hoven groeien, wit, askleurig of bruinrood en paarsachtig. Daarna groeien in schilferachtige bolletjes langachtig zaad dat tussen haarachtig wolletjes in zit.

2 Ook vind je in sommige hoven een ander geslacht van korenbloemen dat de voorgeschreven van bloemen gelijk is. Die heeft grote brede bladeren, meer en groter dan de bladeren van Christus ogen, die ook zacht en wolachtig zijn als de bladeren van wolkruid. De bloemen van deze zijn van fijne van geschilderde bolletjes als gesneden bloemen en van zaden de korenbloemen, als gezegd is, gelijk maar veel groter en zijn van kleur blauw die in het midden wat naar het rood of het paars trekken. De wortel is groot en overblijvend en spruit alle jaren opnieuw uit.

Plaats.

De blauwe korenbloemen groeien op de velden in het koren en vooral in de rogge. De witte, paarse en de grote korenbloemen worden in de hoven gezaaid en geplant.

Tijd.

Deze bloemen bloeien van in mei tot in september.

Naam.

1 De gewone korenbloemen wordt door Plinius in Latijn Flos Cyanus genoemd en door sommigen tegenwoordig Baptisecula of Blaptisecula. In Hoogduits Cornblumen. Hier te lande korenbloemen en roggebloemen. In Frans blauerole, bluet, bleuet of aubsioin.

2 Het andere geslacht wordt Cyanus maior genoemd en door sommige geleerden voor het derde geslacht van Verbascum gehouden en daarom Thryallis en Lychnitis genoemd. In Hoogduits worden ze waldt Cornblumen en hier te lande grote korenbloemen genoemd.

Natuur.

De korenbloemen zijn van naturen koud en droog.

Kracht en Werking.

De gewone korenbloemen, gestampt zijn goed om op verhitte, rode lopende ogen te leggen en op de hete gezwollen bij de ogen.

Het gedistilleerde water van korenbloemen geneest ook de roodheid, pijn en weedom van de ogen, als het vaak daar in gedruppeld en de ogen daarmee gewassen worden.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>